

Інтелектуальна власність в інформаційних системах, концепції інформаційного суспільства

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ

Вергай Юлія Юріївна,

*магістрантка Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького*

За останні кілька десятиліть глобальна мережа Інтернет стала чи не головним джерелом інформації в світі. Популярність цього ЗМІ полягає у поєднанні всіх інших доступних джерел інформації в одному, а також у свободі доступу до необхідної інформації. Саме ці два фактори і стали «джерелом всіх бід», пов'язаним з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності в даній сфері.

У наш час майже будь-яка творчість спрямована на одержання матеріальної винагороди. Тому виникає суперечність між споживачами та авторами. Автори, створюючи свої шедеври, прагнуть отримати з них якомога більше зиску, а споживачі, водночас, хочуть придбати їх блага за якомога нижчою ціною, або ж отримати їх безкоштовно. Однак безкоштовним буває лише сир в мишоловці.

З розвитком комп'ютерних технологій невпинно зростає кількість Інтернет-правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності. Особливо гостро ця проблема постає на теренах вітчизняного Інтернет-простору. Ми звикли ставитися до Інтернету, як до невичерпного джерела безкоштовних благ. Тому, на перепони на нашому шляху, ми часто обурюємося. На сьогоднішній день неможливо знайти Інтернет-користувача, який би бодай раз у житті не намагався обійти технічні засоби захисту об'єктів права інтелектуальної власності. Найчастіше ми навіть не замислюємося, що, наприклад, безкоштовно завантажуючи музику з файл-обмінників ми порушуємо права авторів на результат їхньої творчої діяльності, у такий спосіб завдаючи їм величезних збитків.

Що ж до самих авторів та виконавців, то вони й самі досить часто не надають належного значення неюрисдикційній формі захисту своїх

прав. У наш час задля вдалого «піар-ходу» знаменитості часто нехтують своїм правом на самозахист, виставляючи свої твори на Інтернет-сайтах, чим наражають на небезпеку свої майнові права.

Інтернет є ідеальним середовищем для всіх видів порушення прав інтелектуальної власності. Це вільний простір, у якому проконтролювати переміщення файлу майже неможливо. Тож, враховуючи цей факт, краще попередити порушення прав, ніж знехтувати цим правом і потім вимагати відновлення своїх прав у судовому порядку, особливо враховуючи всі складнощі юрисдикційної форми захисту прав на об'єкти авторського права та суміжних прав в Інтернеті. Відповідно до статті 19 Цивільного кодексу України, кожний має право на самозахист свого цивільного права від порушень і протиправних посягань. Самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням та можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства. Цей вид захисту є можливо єдиним способом контролювати розповсюдження примірників творів в глобальній мережі [1].

Тож виникає питання: як ефективно захистити свої права в Інтернеті?

На сьогодні існує два основні способи захисту прав інтелектуальної власності на етапі до вчинення правопорушення: використання охоронних знаків та використання технічних засобів захисту. Щодо охоронних знаків, то їх використання чітко визначено законом. Наприклад, у статті 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права» визначено, що особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів: латинська літера «С», обведена колом, ім'я особи, яка має авторське право та рік першої публікації твору. Виконавці, виробники фонограм, виробники відеограм для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати знак охорони суміжних прав (ст. 37). Цей знак включає такі елементи: латинська літера «Р», обведена колом, імена осіб, які мають щодо цих об'єктів суміжні права; рік першої публікації фонограми (відеограми). Знаки охорони авторських та суміжних прав проставляється на оригіналі

і кожному примірнику твору. Використання охоронних знаків є першим кроком на шляху до захисту своїх авторських та суміжних прав, так як користувач має право бути попередженим про наявність даних прав на даний твір [2].

Однак на практиці використання охоронних знаків виявляється недостатнім, тому часто суб'єкти права інтелектуальної власності, задля забезпечення ефективного захисту своїх прав, використовують технічні засоби захисту. Технічні засоби захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, як неюрисдикційна форма захисту, в галузі інформаційних технологій, дістали найбільшого поширення. Пояснюється це тим, що тільки вони здатні забезпечити протидію в момент порушення, на відміну від юрисдикційної форми захисту, де санкції не співпадають у часі з моментом порушення [3, 199]. До них належать: саморуйнування електронного документа при його несанкціонованому копіюванні, твори з обмеженою функціональністю, криптографічні конверти, створення спеціалізованих архівів для об'єктів інтелектуальної власності, представлених в електронному форматі, використання кодових слів, використання так званих «водних знаків» тощо [4, 199].

Також можна виокремити такі способи захисту, як міжмережевий екран та контроль обміну даних брандмауером, суміщеним з маршрутизатором [3, 199]. Технічні засоби є не лише ефективним способом захисту об'єкти своєї творчої інтелектуальної діяльності, але й надійним способом контролювати процес комерціалізації цих об'єктів. Сьогодні, завантажуючи художні чи музичні твори, необхідно спочатку заплатити за них, щоб отримати код до архіву, в якому знаходиться файл. Крім того такий спосіб комерціалізації об'єктів авторського права та суміжних прав є найдієвішим і найшвидшим способом отримати прибуток.

Проте, незважаючи на їх чисельність, технічні засоби захисту не можуть гарантувати надійність, оскільки будь-який захист може бути усунений іншими технічними засобами. Тому питання ефективного досудового захисту в мережі залишається відкритим [3, 200]. Та, незважаючи на це, використання неюрисдикційних засобів захисту є єдиним можливим способом попередити порушення своїх авторських та суміжних прав в Інтернеті. Ще однією проблемою є те, що споживачі в Україні не готові платити за кожен використовуваний об'єкт авторського права та суміжних прав, що пов'язано з рівнем їх життя та правовою культурою. Тож проблема захисту об'єкту авторського права

та суміжних прав в українському Інтернет-просторі потребує поступового та комплексного рішення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356
2. Закон України «Про авторське право та суміжні права» // Відомості Верховної ради України. – 1994. – №13. – Ст. 64.
3. Борисенко І. Л. Особливості самозахисту прав Інтелектуалальної власності в глобальній мережі Інтернет / І. Л. Борисенко // Часопис Київського університету права. – 2010. – №1. – 201с.
4. Афанасьєва К. О. Авторське право / К. О. Афанасьєва // Практичний посібник. – К.: Атіка, 2006. – 223с.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Гук Богдан Михайлович,

*кандидат юридичних наук, доцент
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Одним із векторів розвитку України як соціальної, демократичної, правової держави є формування сучасного інформаційного суспільства, в якому «кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяти суспільному і особистому розвитку та підвищувати якість життя» [1, розд. 1]. За сучасних умов в Україні відбуваються якісні зміни у правовому регулюванні суспільних відносин, що охоплюють і сферу інформаційних відносин. З інформаційною сферою тісно пов'язані цивільно-правові відносин, що має під собою відповідне правове підґрунтя.

Вітчизняні науковці по різному визначають місце інформаційного права в системі права України. Існують погляди на інформаційне право як окрему галузь права [2, 4], його комплексний міжгалузевий характер, що зумовлено тісним взаємозв'язком із рядом інших соціальних, гуманітарних, технічних і економічних наук [3, 77], а також відносно замкнуту, автономну підсистему правового регулювання, головним призначенням якої є забезпечення специфічного режиму правового регулювання інформаційно-правових відносин [4, 344]. Водночас